

Gymnázium Milana Rúfusa, J. Kollára 2, Žiar nad Hronom

Opletačky s feminami v prvej Československej republike
(Súťažná práca EUSTORY)

**Žiar nad Hronom
2023**

Riešitelia:
Nataly Očovanová, II.A
Ema Ivaničová, kvarta

Gymnázium Milana Rúfusa, J. Kollára 2, Žiar nad Hronom

Opletačky s feminami v prvej Československej republike
(Súťažná práca EUSTORY)

**Žiar nad Hronom
2023**

Riešitelia:

Nataly Očovánová, II.A
Ema Ivaničová, kvarta

Konzultant:

Mgr. Zuzana Kohútová

Najlepší spôsob, ako rozvíjať odvahu svojich dcér a ostatných mladých žien, je byť im dobrým príkladom. Akvidia svoje matky a iné ženy kráčať životom vpred napriek strachu, budú vidieť, že sa to dá.

Gloria Steinem

Keď sme uvažovali, čo stvárniť v súťažnej práci EUSTORY, vedeli sme, že chceme vytvoriť podcast, presnejšie niekoľko epizód podcastu. Pomerne ťažko sa nám ale hľadalo, čomu presne sa venovať, aby sme splnili požiadavku „rozporuplnosti“ v téme. Nemali sme v pláne venovať sa pomerne často interpretovaným česko-slovenským vzťahom. Bolo nám pomerne jasné, že prvá ČSR bola pre oba naše národy krokom vpred, priniesla dovtedy nevídanú mieru demokracie. Cítili sme potrebu hľadať v niečom, čo nám je pochopiteľné a blízke. Vedy nám pomohol citát, náhodne objavený na internete: „*Ženy majú v porovnaní s mužmi celkovo menej času, nižšiu kontrolu nad zdrojmi a menej slobody.*“¹ V tom okamihu sa zrodila naša téma- rozhodli sme sa pozrieť na to, aké postavenie mali ženy v novovzniknutej demokratickej Československej republike.

Cieľov, ktoré sme si naplánovali našou prácou naplniť bolo hneď niekoľko. Prvým bolo dozvedieť sa viac o živote žien v období medzi rokmi 1918 – 1938, chceli sme vedieť, aký právny rámec mala rovnoprávnosť mužov a žien, mimo iného deklarovaná ústavou. Zároveň nám bolo jasné, že spoločnosť v tom období zrejme na rovnosť príležitostí pre mužov a ženy nastavená nebola. Ako sa ženy dožadovali svojich práv? Kto boli priekopníčky boja za práva žien? Aký bol postoj spoločnosti k nim? Ako sa na feminizmus dívali vtedajší muži? Čo vlastne feminizmus je? Čím viac sme sa zhlbovali do témy, tým viac otázok sme mali. Časť z nich sme zodpovedali v našich šiestich epizódach.

V procese prípravy podcastov sme si uvedomili, akú mieru statočnosti si vyžadovalo postaviť sa za svoje práva, prešliapať cestu k slobodnejšiemu životu, lepšiemu vzdelaniu, plnohodnotnejšej sebarealizácii nás všetkých. „*Nerovnosťou trpia aj celé rodiny. Ak sú ženy diskriminované a v dôsledku toho chudobnejšie, sú napokon chudobnejšie celé rodiny. A samozrejme aj celá spoločnosť.*“² Preto ďalším z našich cieľov práce sa stalo priniesť informácie o silných ženách zápasiacich o lepšie postavenie v spoločnosti. Vo všeobecnosti o nich vieme

¹ Možnosť voľby, dostupné na: <http://moznostvolby.sk/wp-content/uploads/2020/05/Rodov%C3%A1-rovnos%C5%A5-pre-politi%C4%8Dky-a-politkov.pdf>, zobrazené dňa 25.2. 2023

² tamže

málo. Mená „mužov októbra“ sa učia žiaci v Čechách aj na Slovensku. Boli aj nejaké ženy, ktoré zrodil október 1918? Prečo sa o nich neučíme?

Metodika práce

Pri zbieraní materiálov na podcasty sme využili hlavne literárnu metódu. Vychádzali sme z dobovej legislatívy, časopisov pre ženy Dennica a Živena, hľadali sme karikatúry žien-feministiek v humoristických časopisoch Humoristické listy, Smích republiky, Sršen.

Časť materiálov sme našli aj v internetových zdrojoch- históriu feminizmu mapujú hlavne rôzne, na ženské práva orientované, portály ako Aspekt, magazín Apríl, Možnosť voľby. Téma feminizmu a jeho histórie sa venovala aj časť liberálne ladených denníkov napríklad SME, Denník N. Zaujímavé články boli dostupné v zborníku z konferencie Žena na hrane.³ Pri prehľadávaní internetu sme našli aj viaceré dokumentárne filmy o Milade Horákové či Hane Gregorovej.



Obrázok 1 Humoristické listy 2. číslo, 1926



Obrázok 2 Hana Gregorová

Keďže sme chceli prácu venovať aj životu žien v našom blízkom okolí, rozhodli sme sa hľadať v Štátnom archíve Banská Bystrica, pracovisko Kremnica. Množstvo rôzneho materiálu sme našli v dobovom časopise Náš kraj, Náš kremnický kraj ale aj agende úradov, ktoré riešili napríklad priestupky alebo rozsobáše, uzatváranie manželstiev nezletilými.

³ Gladiš, Marián Emancipačné úsilie slovenských žien na začiatku 20 storočia prostredníctvom ženských časopisov, dostupné na:

https://www.researchgate.net/publication/367255264_Emancipacne_usilie_slovenskych_zien_na_zaciatku_20_storocia_prostrednictvom_zenskych_casopisov, zobrazené dňa 30.3. 2023

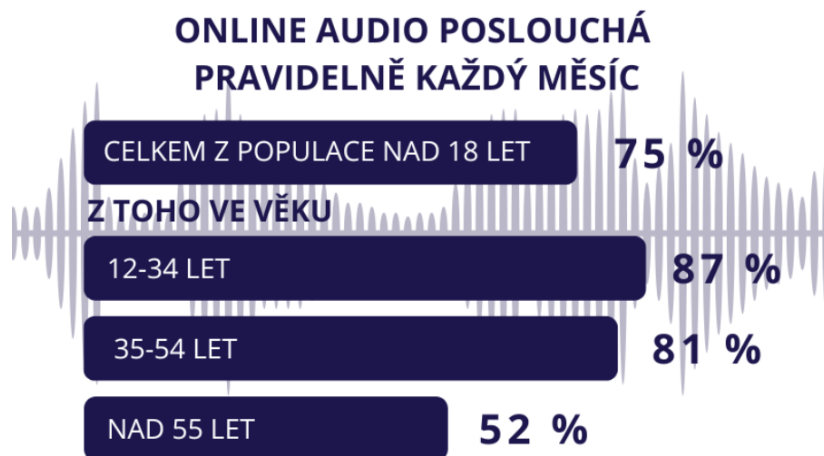
Keďže časový rozsah podcastov bol limitovaný, pri ich tvorbe sme využili len zlomok zo získaných materiálov.

Podcast – prečo práve tento formát?

Podcast je formát, ktorý má blízko k rozhlasu. Aktuálne sa jedná o jednu z najviac rozšírených foriem zdieľania najrôznejších informácií vzdelávacieho, zábavného, či iného charakteru, najčastejšie vo formáte MP3.

Hlavnou výhodou podcastu a príčinou jeho súčasného boomu je, že umožňuje tzv. multitasking. Médiá ako noviny, televízia, internetové stránky si vyžadujú vizuálnu pozornosť. Podcast je postavený na jednoduchom počúvaní, preto sa mu človek môže venovať pri ťehlení, upratovaní, behu, šoférovaní. Dôležité je aj to, že používateľ nie je obmedzovaný pri počúvaní časom vysielania, môže sa k nahrávke vrátiť a dopyčovať si ju. „Podcasty dokážu udržať pozornosť svojho publika na 60 až 90 minút a podľa amerických štatistík strávi priemerný dospelý poslucháč počúvaním podcastov hodinu a pol denne.“⁴

Slovenské štatistiky o popularite podcastov sme graficky stvárnené nenašli, vypomohli sme si českou štatistikou zo stránky audioton (viď obrázok).



Obrázok 3. Štatistika popularity podcastov v ČR v roku 2021

Za popularitou podcastov je aj to, že sú veľmi variabilné. Bývajú spravodajské, relaxačné, odborné, vzdelávacie, zábavné, motivačné a počet kategórií podcastov sústavne

⁴ <https://audioton.fm/co-je-to-podcast-a-proc-podcasty-tvorit/>

rastie. Vďaka svojmu záberu sú vhodné skutočne pre každého, ako ukazuje aj obr. 1, rozšírené sú v početných vekových kategóriách, stredoškólkov nevynímajúc.

Preto, aj keď sme predchádzajúcu skúsenosť s tvorbou podcastov nemali, rozhodli sme sa z formátov ponúkaných pre súťažnú prácu EUSTORY využiť práve tento formát. Veríme, že aj vďaka nemu sa informácie o živote žien v prvej republike dostanú k viacerým našim spolužiakom a tým pomôžeme šíreniu tejto dôležitej témy. Osloviť chceme aj naše spolužiačky, aby, ako hovorí naše motto „matky ukázali cestu odvahy svojim dcéram“. Šírenie pozitívnych informácií o feminizme, boji za práva žien a rodovú rovnosť považujeme za dôležité aj dnes. Napriek nesporne demokratickému charakteru našej spoločnosti, sú ženy stále ešte diskriminované v oblasti výšky platov, kariérnom postupe, nároku na voľný čas a seberealizáciu a to napriek tomu, že rovnosť by bola pozitívom pre celú spoločnosť. *„Pre spokojnú domácnosť je potrebné, aby v nej bola deľba práce spravodlivejšia. Ak väčšinu povinností v starostlivosti o domácnosť preberá iba jeden z partnerov, predstavuje to pre neho nadmernú záťaž, ktorá skôr či neskôr môže prerásť do úzkosti, dlhodobej preťažnosti a iných príznakov. Skutočná rovnosť sa začína doma.“⁵*

Malý návod, ako vytvoriť podcast

Pri tvorbe našej práce EUSTORY sme mali väčšiu obavu z technickej stránky, ako z tvorby obsahu. Pred samotným štartom projektu je nutné si určiť CIEĽ, TÉMU, NÁZOV a FORMÁT. Ďalším dôležitým krokom je stanoviť si, aké publikum oslovíme. Následne prispôbiť veku, vzdelaniu a charakteru publika spracovanie témy. U nás sa orientácia na mládež prejavila napríklad tým, že popri edukatívnych témach založených na faktoch sme si zvolili aj formu literárnej fikcie (interview s antifeministom z obdobia prvej republiky).

Pre náš prvý podcastový pokus sme neinvestovali do drahej techniky, nahrávacieho štúdia, licencovaných programov. Preto sa na nahrávkach prejaví istá miera technickej nedokonalosti, veríme, že bude tolerovaná. Na spracovanie nahrávok sme využili zadarmo dostupný program Audacity, ktorý sa dá ovládať intuitívne.

Istý problém pre nás predstavovala minútáž jednotlivých epizód. Nemali sme predstavu o tom, aká dĺžka epizódy je prijateľná. Nakoniec sme voľbu ustálili na 5-6 minútach. Ako sme už zmieňovali, limitujúci bol pre nás aj súťažou stanovený rozsah práce.

⁵ Možnosť voľby, dostupné na: <http://moznostvolby.sk/wp-content/uploads/2020/05/Rodov%C3%A1-rovnos%C5%A5-pre-politi%C4%8Dky-a-politikov.pdf>, zobrazené dňa 25.2. 2023

Skúsili sme sa trošku vyhrať aj s dizajnom nášho podcastu a vytvorili sme logo, ktoré odzrkadľuje tému, ktorej sme sa venovali. Využili sme bezplatný program Canva.

Iné aspekty tvorby podcastu (grafický dizajn, znelku) sme predbežne neriešili, podobne, ako nástroj na zdieľanie a hosting.

Dôležitá pre nás bola hudba, ktorá zaznieva v jednotlivých epizódach. Je nielen hudobným podmazom, ale má vyjadrovať aj atmosféru prvej republiky, jej slobodu, dynamiku energiu. Preto sme si zvolili hudbu, ktorá dodá podcastu nádych 20. rokov 20. storočia. Ideálna nám prišla jazzová kompilácia, ktorú sme objavili na YouTube.

Epizódy budú, okrem súťaže, dostupné na stiahnutie alebo vypočutie na školskom cloude, link na ne bude na webovej stránke školy. Pokiaľ sa ako autorky podcastov osvedčíme, zvážime aj technicky lepšie riešenia.

Scenáre

Do tejto práce sme priložili aj kompletne scenáre k jednotlivým epizódam. Písmo pri scenároch sa líši, pretože zo zdrojov, z ktorých sme čerpali doporučovali tento typ písma, ktorý sa využíva formálne na písanie scenárov.

EPIZÓDA 1- Prečo zrazu feminizmus?

Dostupná na: <https://audio.com/nataly-nataly/epizoda1>

V prvej epizóde najprv uvedieme poslucháčov do témy, ktorú sme sa rozhodli spracovať a oboznámime ich s formou nášho podcastu. Ďalej sa zameriame celkovo na problematiku feminizmu. Potom priblížime život žien v Uhorsku ich vtedajšie postavenie, príchod prvých krokov, ktoré napomohli rodovej rovnosti spolu s významnými osobnosťami, ktoré sa o to zaslúžili.

V pozadí hrá Vintage 20s Jazz Music.

EMA

(hudba-postupné zoslabovanie)

„Feminizmus šarapatil už od pradávna
a vždy s ním boli len opletačky.“

Ludmila Podjavorinská

Prvá Československá republika je
jedným z najvýraznejších medzníkov

v našich dejinách. Priniesla množstvo pozitívnych zmien, vďaka ktorým posunula spoločnosť vpred.

Samozrejme, nie všetko bolo pozitívne. Nám, ako dospievajúcim ženám, prišlo zaujímavé pozrieť sa na to, ako toto významné obdobie ovplyvnilo postavenie žien v spoločnosti. Lebo, ako o tom hovorí citát, aj v prvej republike boli s feminizmom len opletačky.

Náš podcast sme rozdelili na 5 epizód, ktoré na seba nadväzujú. V úvodnej by sme chceli priblížiť život žien pred prvou republikou. Druhú venujeme víťazstvám, ktoré pre ženy priniesla 1.ČSR a tretiu, naopak, skôr ich pádom a taktiež porovnaniu žien žijúcich v rôznych prostrediach. V nasledujúcej sme ponechali priestor fantázii a vytvorili sme fiktívne interview s mužom s predsudkami voči „feminám“ z 1.ČSR. Pri piatej epizóde sme sa rozhodli pátrať v archíve po informáciách spojených s vtedajšími ženami z nášho regiónu.

NATALY

(zosilnenie a následne zoslabenie hudby)

Novodobý feminizmus sa zrodil za čias francúzskej revolúcie a, dokonca, v hlave muža. Šlo o francúzskeho filozofa, Charlesa Fouriera. Už skutočnosť prezrádza, že feminizmus nie je namierený proti mužom. Práve naopak, bojuje za práva oboch pohlaví.

EMA

Čo teda feminizmus je?

NATALY

Nuž, je to teoretické a politické hnutie, ktoré sa spája s bojom žien za rovnoprávnosť, odstránenie rozličných foriem útlaku a diskriminácie.

Čo sa týka feminizmu na našom území, pripomeňme život obyčajných žien v Uhorsku. Dievčatá podliehali rozhodnutiam svojho otca a hneď po vydaji sa hlavou rodiny stal ich manžel a právomoci otca len prešli na neho. Také nerovnoprávne postavenie bolo zakotvené priamo v Občianskom zákonníku.

EMA

Prvé náznaky zmeny prichádzajú v 18. Storočí. Predovšetkým kňazi kládli veľký dôraz na vzdelanie, ktoré malo byť poskytnuté rovnako mužom aj ženám. Mladým dievčatám sa tak v 18. storočí otvorili brány škôl prijatím Ratio Educationis. Je pravda, že vtedajší systém na ne kládol menšie intelektuálne nároky a snažil sa ich naučiť hlavne ženské práce ako vyšívanie, varenie, štrikovanie...

Z roku 1860 je prvý pokus o organizované vzdelávanie žien v Spolku žien v Liptovskom Mikuláši. Hýbateľkou projektu bola ochotníčka a osvetová pracovníčka Marína Hodžová. O deväť rokov neskôr predstaviteľky Matice slovenskej prišli s prvým dobročinným vzdelávacím ženským spolkom Živena. Ten ktorý existuje dodnes.

NATALY

(zosilnenie a následne zoslabenie hudby)

Veľký boom rodovej rovnosti prišiel na začiatku 20. Storočia. „V roku 1903 založili Terézia Nováková, Františka Plamínková a Marie Tůmová Ženský klub český, ktorý si dal za úlohu dosiahnutie

väčšej rovnoprávnosti vo vzdelávacej, právnej a pracovnej oblasti. Snažili sa, aby bolo dievčenské vzdelávanie zahrnuté do štátneho systému bezplatného školstva a tým bolo sprístupnené oveľa väčšiemu počtu žien a dievčat.

Spomínaná Františka Plamínková bola zakladateľkou Výboru pre volebné právo žien. Zistila, že aktívne volebné právo zákon ženám nepriznáva, nevylučuje však právo pasívne. Skúmaním volebného poriadku z roku 1861 docielila, že ženy, ktoré do roku 1920 nemohli voliť, mali právo byť volené. Iniciovala značnú podpornú aktivitu kampaní žien. V roku 1908 kandidovali tri ženy, neúspešne. Aktivistky však uspeli pri doplňujúcich voľbách do českého krajského snemu, v roku 1912 bola zvolená Božena Viková-Kunětická.

EMA

Podporu volebnému právu žien preukázal Tomáš Garigueg Masaryk, budúci prezident ČSR. Vyhlásil.

MUŽSKÝ HLAS

Muž a žena sú si rozumovo aj mravne rovní. Nerovnosť medzi nimi nie je prirodzená, ale vyvinula sa historicky. A ako sa v histórii robilo mnoho chýb a chýb často osudných, tak sa tiež stala chyba, chyba veľká, potlačením ženy.

EMA

Eva Gatialová o ňom povedala.

NATALY

Kritizoval kult materstva ako pokrytecký nástroj na ovládanie žien a ich pripútanie k deťom a domácnosti. Tvrdenie, že žena je od prírody predurčená byť matkou, nie je o nič viac pravdivé, ako tvrdenie, že muž má byť od prírody otcom. V tomto smere hlása absolútnu rovnosť v hodnote a v podiele oboch rodičovských úloh na výchove potomstva.

EMA

Boli to pokrokové názory, ktoré sa odklášali od vtedajšieho mainstreamového stereotypu.

Prvá vlna feminizmu sa niesla v znamení vedomého zápasu za rovnosť.

(zmena hlasu)

Naša uhorská vlasť, kde ženy naďalej budú chodiť s bilagom bezprávnosti, rýchlo napreduje, ale - dozadu.

(normálny hlas)

Glosovali udalosť Robotnícke noviny.

NATALY

(zosilnenie a následne zoslabenie hudby)

Slovenské ženy sa aj vďaka úspechom ženských spolkov či správ zo zahraničia začali hlásiť k slovu a čoraz viac prejavovali túžbu po nových vedomostiach, a právach, ktoré im neboli dopriate.

Povedzme si ale úprimne, to, že dostaneme hlas neznamená, že nás niekto bude počúvať. Žena, ktorá chcela žiť inak sa ľahšie dostala k vedomostiam, ale v spoločnosti sa jej nedostalo veľa podpory.

(zosilnenie a následne zoslabenie hudby)

EPIZÓDA 2- Nová ústava sa rovná rovnosť

Dostupná na: <https://audio.com/nataly-nataly/epizoda2>

V druhej epizóde najprv priblížime poslucháčom čo priniesla nová ústava 1.ČSR ženám. Ďalej spomenieme ženy, ktoré výrazne napomohli iným ženám k lepšiemu životu. Následne hovoríme o vzdelaní, ktoré sa posunulo v tejto dobre vpred.

V pozadí hrá Vintage 20s Jazz Music.

NATALY

(hudba-postupné zoslabovanie)

„Je nemravné premrhať mladosť nekonečným háčkováním čipiek do výbavy a poníženým čakaním ženícha. Nastal čas, aby aj na Slovensku prestala bojazlivá poslušnosť žien voči mužom - pánom.“ -Hana Gregorová

V roku 1918, keď sme vyhlásili nezávislosť od Rakúsko- Úhorska prišiel vznik Československej republiky. Dnes môžeme tvrdiť, že prvá československá republika, jej demokratické zriadenie a humanistické ideály stáli za mnohými významnými zmenami, ktoré jej obyvateľov posunuli výrazne vpred. Bola veľký prínos aj pre ženy v tomto štáte, pretože snahou českých a slovenských elít bolo dištancovať sa čo najviac od monarchie a všetkého čo predstavovala. 29. februára 1920 sme sa dočkali novej ústavy, ktorá dala volebné právo ženám. Paragraf 9 hovoril.

MUŽSKÝ HLAS

Právo voliti do sněmovny poslanecké mají všichni státní občané Československé republiky bez rozdílu

pohlaví, kteří překročili 21. rok věku svého a vyhovují ostatním podmínkám řádu volení do poslanecké sněmovny

NATALY

A paragraf 14.

MUŽŠKÝ HLAS

Právo voliti do senátu mají všichni státní občané republiky Československé bez rozdílu pohlaví, kteří překročili 26. rok věku svého a vyhovují ostatním podmínkám zákona o složení a pravomoci senátu.

EMA

(zosilnenie a následne zoslabenie hudby)

Veľakrát sa stretávame s názormi, že československé ženy nemuseli až tak bojovať za volebné právo ako v iných krajinách, keďže nedemonštrovali na uliciach. Tu sa ale hlásia k slovu ženské spolky a časopisecky, ktoré vtedy na našom území pôsobili a snažili sa ovplyvňovať mužov v rámci diskusií a ukazovať im problematiku tejto témy a takýmto spôsobom si vybojovali tento krok vpred. Za najdôležitejšie osobnosti, ktoré najsilnejšie presadzovali volebné právo u nás, môžeme považovať Františku Plamínkovú spolu s Alicou Masarykovou.

NATALY

To neznie ako ľahká úloha.

EMA

Ved' to veru ani nebola. S volebným právom sa totiž spájalo množstvo protichodných názorov a rozhodne to nebola diskusia na jeden večer. Na Slovensku sa volebné právo pre ženy začalo rozoberať už v rozmedzí rokov 1912-1914. Jedným zo štartérov bol prejav Hany Gregorovej na diskusii v roku 1913.

NATALY

My ženy utlačeneho národa menovite potrebovali by sme hlasovacie právo, aby sme ním prispeli k politickému odľahčeniu a duchovnej slobode svojho rodu, ale nie ako ľahostajné oproti šľachetným 24 snahám, ani oproti vlastným biedam nevšimavé.

EMA

No pýta sa.

NATALY

Skutočne nemáme práva konať žiadne vznešenejšie úlohy.

EMA

Mnohé politické strany neskôr zavádzali tento bod do svojich programov. Všetko sa však zrealizovalo až Československou ústavou.

(zosilnenie a následne zoslabenie hudby)

Krokom vpred bola aj reforma dievčenského vzdelávania zavádzaná už počas vojny. Počet absolventiek vysokých a stredných škôl rástol. V 20.storočí v podmienkach Československej republiky mali dievčatá situáciu ešte o čosi ľahšiu a mohli si vyberať odbornú

špecializáciu, vďaka ktorej potom mohli nájsť zamestnanie. Československá ústava taktiež slubovala rodovú rovnosť. Paragraf 106 odstavec 1 presne znel.

MUŽSKÝ HLAS

Výsady pohlaví, rodu a povolání se neuznávají.

EMA

Vďaka čomu posunulo vzdelanie na novú úroveň. To sa prestalo považovať len za akúsi ozdobu ženy. Na konci 20.rokov 20.storočia sa situácia tak zlepšila, že žena sa môže vzdelávať rovnako ako ktorýkoľvek muž.

NATALY

(zosilnenie a následne zoslabenie hudby)

Po vzniku Československa ženy túžili ešte viac sa angažovať vo verejnom dianí. Preto sa čoraz viac začneme stretávať s aktívnymi ženami v politike. Tie sa snažili presadiť ochranu materstva, povinné sociálne poistenie, zaručiť ženám materskú a zákaz prepustenia tehotnej ženy, čo sa bežne stávalo vo fabrikách. Rok 1920 okrem novej ústavy priniesol do poslaneckej snemovne 14 žien a do senátu 3. Jednalo sa o prevažne Češky, ženy nemeckej národnosti a jednu Slovenku.

EMA

Prvou senátorkou bola Božena Ecksteinová-Hnilíčková, pôvodom z pražskej robotníckej rodiny, sociálna demokratka, veľmi aktívna v

politických požiadavkách, ktoré by ženám zabezpečili kvalitnejší život, či už išlo o povinné sociálne poistenie alebo práva pracujúcich žien. Prvou slovenskou poslankyňou sa stala komunistka Irena Káňová. Pochádzala z Banskej Štiavnice, kde pracovala ako robotníčka v tabakovej továrni. A na území Slovenska bola za poslankyňu zvolená ešte Anna Sychravová, ktorá bola síce pôvodom Česka, no pôsobila u nás ako učiteľka.

NATALY

Anne Sychravovej sa podaril presadiť zákon, ktorý zakazoval námezdné dojčenie.

EMA

Bol to jav typický pre chudobné prostredie. Chudobné ženy kojili deti žien z bohatšieho prostredia a často to robili na úkor vlastných detí, ktoré boli podvyživené a neraz zomierali.

NATALY

Bol to sociálny problém, ktorý sa týmto krokom snažia obmedziť.

(zosilnenie a následne zoslabenie hudby)

V prvej republike sa štát viac začal zaujímať o ľudí v chudobnom prostredí, prijal sociálne zákony a snažil sa sprístupniť deťom vzdelávanie. Na Slovensko prichádzali učitelia a učiteľky z Čiech. Jednoducho naša prvá republika naozaj otvorila dvere novým nadčasovým možnostiam či už pre ženy alebo aj mužov. Dala nám základ rovnoprávnosti a viac možností v obohacovaní svojich vedomostí, ktoré sme pred tým nemali.

(zosilnenie a následne zoslabenie hudby)

EPIZÓDA 3- Ste správna žena?

Dostupná na: <https://audio.com/nataly-nataly/epizoda3>

V tretej epizóde sa najprv pokúsime poslucháčom priblížiť ako asi vyzeralo postavenie ženy v 1. ČSR a ako bolo vnímané keď sa rozhodla nevydať. Približujeme funkciu matky v tejto dobe. Ďalej hovoríme o odporcoch feminizmu a taktiež porovnávame feministky Češky a feministky Slovenky. Následne sa zmienime ako žena bola vnímaná v manželstve.

V pozadí hrá Vintage 20s Jazz Music.

EMA

(hudba-postupné zoslabovanie)

Tááák! Slečinka si bude miesto roboty
čítať!

NATALY

Však pritom aj škrabem.

EMA

A hodila som zemiak do vody, až
vyčlápala na zem.

Život ženy v 1. ČSR sa prezentoval viac-menej čierno-bielo. Buď bola žena z chudobnej vrstvy, alebo bohatej. Vydatá alebo nie. Od toho sa potom odvíjali postoje a správanie k nej. V tomto smere sa im zaiste krivdilo, hlavne keď sa jedná o tú spomínanú svadbu. Ženy sa nevydali nie preto, že by ich nik nechcel a zostali by "na ocot," ale dôvodom bol zákon o celibáte učiteliek a štátnych úradníčok. Skvelým príkladom je česká učiteľka a politička Františka Plamínková. Práve jej zásluhou bol

tento celibát po vzniku Československa zrušený. Takto sa to často interpretuje, ale v realite ženy nemali veľmi na výber. Vydatá žena má veľa starostí v rodine, má deti, o ktoré sa musí starať. A úprimne, kto by ju počúval? V prípade vydatých matiek to bola prvá otázka - kto sa vám stará o deti, kým sa angažujete? Ste dobrá matka? Pretože kedysi bol na správnu matku návod.

NATALY

Matka je prirodzenou a zákonitou poručníčkou svojich nezletilých detí a spravuje spravidla až do nového vydania sa ich imanie. Tiež je zodpovedná za zaistenie movitostí, vecí a hotovostí, potrebných na hospodárenie či domácnosť.

EMA

(zosilnenie a následne zoslabenie hudby)

Ústava síce zaručovala mužom i ženám rovnaké postavenie, no stále platil občiansky zákonník z roku 1811, ktorý hovoril, že žena je podriadená mužovi, musí sa plne starať o deti, nedostáva materskú a živí ju muž. A tiež, že žena, ktorá sa vydá, prichádza o prácu a musí uvoľniť miesto mužovi alebo slobodnej žene. Malo to svoj dôvod. Keďže republika vznikla veľmi rýchlo, tak zákony z čias monarchie ostali i naďalej dočasne v platnosti.

NATALY

(zosilnenie a následne zoslabenie hudby)

Odpovede na túžby žien ako sú Hana Gregorová, Alica Masaryková a Elena Šoltéssová sa dozvedáme z ich diel,

časopiseckých úvah i výrokoch na podujatiach. Alica Masaryková nabádala, aby sa slovenské ženy po získaní volebného práva začali presadzovať v politických aktivitách. V článku Elena Šoltésová upozorňovala na to, že sa ženská otázka nemôže chápať jednostranne. Toto sa prirodzene, mnohým politikom nepáčilo.

MUŽSKÝ HLAS

Naše peknoduché ženy musíme chrániť pred falošným učením prehnaného, nevážneho feminizmu z cudziny.

EMA

A vlastne čo bola najsilnejšia skupina odporcov?

NATALY

Slovenská historička Gabriela Dudeková cituje argumenty, ktoré zaznievali z radov kňazov. Tí hovorili o požehnanom úkole ženy byť matkou a starať sa o rodinu, že Boh predurčil ženy nie k verejnému a hlučnému, ale k tichému a súkromnému životu.

EMA

Ako ďalšia odporkyňa v tých časoch objavená na scéne bola aj známa Ľudmila Podjavorinská, ktorej názory kontrastovali s názormi Hany. Neschvaľovala univerzitné vzdelanie žien.

NATALY

Učenosť nekrášli ženu, keď ju nechváli domácnosť. Je márne žena vzdelaná, ak si pritom mužíčka častuje prismsradnutou polievkou.

EMA

Podľa Podjavorinskej by bolo škodné pre rodinný život a pre výchovu dieťaťa, keby žena prispievala zárobkom na existenciu rodín, pripomenula Gregorová.

(zmena hlasu)

Ja si zas myslím, že pracujúca žena si môže získať mužovu úctu a že deti dostávajú lepšiu výchovu, keď je viac hmotných prostriedkov. A toto naskrze nemôže byť len národu na škodu.

(zosilnenie a následne zoslabenie hudby)

Keď si to neskôr uvedomíme, nie všetky ženy boli za zmenu ich postavenia či práv. Nám sa to môže zdať nepochopiteľné, prečo by sa nechceli mať lepšie. Lenže ony sa na tú dobu mali dobre. Jednoducho im to vyhovovalo.

NATALY

A kde ešte môžeme nájsť takéto rozdiely?

EMA

No tak keď si napríklad porovnáme Češky a Slovenky, mohli by sme povedať, že Češky boli radikálnejšie feministky. Na Slovensku bolo konzervatívnejšie prostredie, bol tu viac zastúpený vidiek a katolicizmus. Aj slovenské feministky zdôrazňovali rovnosť ženy, no museli prehlásenia formulovať oveľa diplomatickejšie. Terézia Vansová a Elena Šoltésová si dokonca písali v listoch, ako sa musia strategicky držať na uzde. Šoltésová v Dennici písala, že nechce spochybňovať úlohu ženy - matky, ale to neznamená,

že sa žena nemôže i verejne angažovať. A rovnako narážali na argument, ktorý sa používa dnes vo vzťahu k menšinám, že treba riešiť dôležitejšie veci.

MUŽSKÝ HLAS

Najskôr treba vyriešiť národnostnú otázku, až potom požiadavky žien.

NATALY

Taktiež v manželstve môžeme vidieť značné diskriminačné rozdiely. Napriek tomu, že sa uplatňovala v manželskom práve zmluvná sloboda manželov, samotné manželstvo bolo založené na nerovnoprávnosti manželov. Manžel bol hlavou rodiny, zatiaľ čo žena mala podriadené postavenie.

(zosilnenie a následne zoslabenie hudby)

Napriek dôveryhodným dôkazom si aj tak niektorí ešte stále myslia, že Legislatíva určovala, ako žiť a ako sa správne správať. Áno, ona to určovala. Ale kto dohliadal na to, aby to tak v realite aj bolo? Vtedy to nikto nezastavil, alebo sa mýlim? A práve preto my v súčasnosti ešte stále počúvame názory o "správnej" žene, kde pri pohľade na ňu ju vidíme s úsmevom na tvári, oblečenou zásterou a v jej ruke sa nachádza vareška...

(zosilnenie a následne zoslabenie hudby)

EPIZÓDA 4- A čo na to muž?

Dostupná na: <https://audio.com/nataly-nataly/epizoda4>

Štvrtá epizóda pozostáva najmä z interview, s vymysleným mužom doktorom Petrom Varglašom, ktorý nám odpovedá na naše otázky týkajúce sa najmä feminizmu a situáciu žien v 1. ČSR.

V pozadí hrá Vintage 20s Jazz Music.

NATALY

(hudba-postupné zoslabovanie)

„Velkou chybou feminizmu je práve to,
že všetko kladie na túto jednu kocku.“
-Ludmila Podjavorínska

V tejto epizóde sme popustili uzdu
našej fantázií a skúsili sme vytvoriť
fiktívne interview s imaginárnym
mužom, ktorý žije v 1.ČSR a nie je
úplne otvorený myšlienke feminizmu.
Inšpiráciu sme čerpali z vyjadrení
Svetozára Hurbana Vajanského, isté
obdobie riaditeľa ženského spolku
Živena, článkov zo Živeny, ktoré vyšli
za republiky a pracovali sme aj so
stereotypmi, ktoré sa so ženskou
otázkou v tomto období spájajú.

(zosilnenie a následne zoslabenie hudby)

Dobrý deň vinšujem, milí naši. Dnes
pozvanie na rozhovor prijal doktor
Peter Varglaš. Bude sa vyjadrovať k
otázke feminizmu a nazeraniu na ženy
v dnešnej spoločnosti.

Verím, že sa zhodneme, že vznik
československej republiky, nám otvoril
dvere do dosiaľ nepoznaného sveta.
Prišla nová ústava a s ňou aj volebné
právo pre ženy a zákon, čo sľubuje
rovnoprávnosť. Tisne sa nám neraz na
myseľ dojem, že v dnešnej slovenskej
spoločnosti sa toto zo zreteľa
stráca. Nech postavená je otázka: čo
treba vytýkať dámam slovenskej
spoločnosti?

MUŽSKÝ HLAS

Zaujímavá otázka. Pre mňa sa v celosti
názor na ženy nezmenil. Avšak ženskými
životmi novoty jednoznačne otriasli.

Postačí len trochu skúmať duševný stav
dám, čo zrazu majú viac priestoru.
Na jednej strane sa viac môžu podieľať
na národnej otázke. Celkove mi to ale
s rovnoprávnosťou príde zložitejšie.
Už môj ctený pán otec hovoril: ak
žena uverí v rovnoprávnosť, prinesie
to len nešťastie.

NATALY

Z tohto názoru usudzujem, že nie ste
veľký fanúšik feminizmu. Ako hľadáte
na zástoj tohto hnutia v spoločnosti
a rodine?

MUŽSKÝ HLAS

Začnem takto... viete, ženská duša je
od prírody náruživá a iniciatívna. To
je dar a prejav ženskej inteligencie.
Oproti tomu muž sa vyznačuje najmä
svojou rozvahou. Keďže ženy vidia
srdcom, je potrebné do spoločnosti
vychovať muža-rytiera a to feminizmus
či emancipácia, zrodené z utrpenia
ženskej duše, nevyriešia. Preto si
myslím, že mu je teraz dávané viac
pozornosti, ako by bolo skutočne
potrebné.

NATALY

Ako muž rozhladený ale určite viete,
že mnohé ženy mienia, že vďaka
feminizmu môžu ukázať , čo sa v nich
skrýva?

MUŽSKÝ HLAS

Spoločnosť od ženy čaká srdce,
vrelosť, nehu a ochotnú prácu humánnej
sociálnej pečlivosti. Bohužiaľ na
svetlo sa dostávajú ženy, ktoré
strácajú svoje ženské vlastnosti

a posilňujú tie, ktoré majú zdobiť mužov. Prepáčte, ale hanlivé obrazy emancipovanej ženy s krátkymi vlasmi, okuliarmi a s cigaretou v ruke mi naozaj len prídu ako povrchné znaky modernosti, ktorými si, neviem čo chcú, tieto dámy dokázať. Tieto feminy len odľakajú normálne ženy od svojich rodín. A kto sa potom postará o domácnosť? Kto povedie naše deti k mravnému správaniu, keď ony sa budú angažovať? Prepáčte moje rozhorčenie, ale toto sú podľa môjho názoru dôsledky, ktoré nás čakajú, ak takéto úlety budeme naďalej podporovať.

NATALY

Napríklad taká Františka Vlčková sa venuje politickému rozhľadu. V článkoch Živeny vyzýva nás, ženy, aby sa nebáli presadzovať mravné princípy a poukazovať na poklesky a nedostatky v spoločnosti. Zdôrazňuje, aby každý sám na sebe začal pracovať, lebo len tak sa môže právo na slobodu, vybojované vo vojne, presadzovať v každodennom živote. Aj to vám príde ako zlý prejav emancipovanej feminy?

MUŽSKÝ HLAS

Ako som predoslal, netvrdím, že všetky feministky sú zlé. Určite myšlienka pani Vlčkovej má mnoho výborných bodov, ale nemôžem tvrdiť, že by som sa stotožňoval s celým jej názorom. Vy, panie naše drahé, musíte sa stať hrdinkami. Víťazte ľudskou, srdečnosťou, nehrou, aby život našej spoločnosti a nášho národa spodobal sa májovému dňu.

NATALY

Keď už som spomenula autorku v časopise Živena, zaujímal by ma aj váš názor na ženský spolok s rovnakým názvom? Ako vy vnímate postavenie takýchto spolkov?

MUŽSKÝ HLAS

Určite majú vyhradené miesto v našej societe, ako ste povedali spravili veľa pre vzdelanie žien a to je v dnešnej dobe nesmierne dôležité. Preto by som aj prijal myšlienku keby sa tento spolok a teda aj jeho publikácie viac zameriavajú na národnú otázku a dajú tak možnosť ženám sa viac organizovať v národnom hnutí a obmedzil tie „moderné názory“, ktoré kazia ženám ich prirodzenosť.

NATALY

Frapantnou a isto aj rozhodnou osobou medzi ženami dnes je bezosporu Hana Gregorová. Čítali ste poviedky, kde vypovedá svoj náhľad na skrivodlivosti mužov voči ženám v spoločnosti. Myslíte si, hodnotí svet spravodlivo?

MUŽSKÝ HLAS

Čudná to vec, že bledučkový chudokrvný výhonok feminizmu pod Tatrami vyrástol z niečoho odporného, nekalého, nezdravého. Áno mal som tú česť dostať jej písачky do rúk. Dľa môjho názoru tieto poviestky, čerezmerne presahujú hranicu tolerantnosti a dovolil by som si tvrdiť, že sa dajú považovať za prejav prehnaného feminizmu došlého z cudziny. Náš ,umiernený feminizmus, by som nazval rozumnou emancipáciou. A tejto dáme by som pošepol, by nasilu netlačila do tejto krajiny to, čo sem nepatrí a namiesto toho, aby sa

utápala v bolestíinstve, bola viac
činorodá. Takéto vyjadrenia len
pokrivujú našu spoločnosť.

NATALY

Ktoré vlastnosti by ste vy ustanovili
ako ideálne pre ženu, akú letoru by
mala ideálna žena pre vás?

MUŽSKÝ HLAS

Žena, v ktorej budem mať vernú ,
nadovšetko milú, usilovnú, nežnú
a poslušnú domácku, ktorá bude
empatická, starostlivá matka oddaná
svojej rodine. Samozrejme, musí byť aj
vzdelaná a stále svoje vedomosti
zušľachtovať, keďže bude stáť po boku
intelektuálneho prosperujúceho muža.

NATALY

Takže nie ste zástanca, aby žena bola
samostojná a nastúpila do zamestnania?

MUŽSKÝ HLAS

Hľadím na to, ako na zbytočné. Ja ako
zodpovedný muž som pripravený dať
svojej žene primerané živobytie.
Osobne si myslím, že žena zamestnaním
prichádza o svoju nežnú krásnu stránku

NATALY

Povážte si, čo by sa stalo, keby sa
toto odveké rozdelenie vymenilo? Čo by
ste povedali na to, že o sto rokov
bude prirodzeným, že muž ostane doma a
žena sa stane živiteľom rodiny?

MUŽSKÝ HLAS

To je bizarná predstava. Na takúto komickú scénu by som sa pozrel, určite by bola trpkosmiešna. Bol by to obrovské nezmyselno. Už nám ostáva len dúfať, že sa nám svet nikdy takto neprevráti hore nohami.

NATALY

Veľmi pekne ďakujeme za rozhovor, je ešte niečo čo by ste chceli odkázať ľuďom?

MUŽSKÝ HLAS

Zosumírujem nasledovne: „Vcelku ani pre seba, ani pre náš národ, nemôžeme si žiadať iných žien, ako ženy dobro muža na pamäti majúce.

(zosilnenie a následne zoslabenie hudby)

EPIZÓDA 5- Naš región, naše feministky

Dostupná na: <https://audio.com/nataly-nataly/epizoda5>

V piatej epizóde hovoríme o zaujímavých novinových článkoch, inzerátoch listinách či zápiskoch, ktoré sme našli v archíve v Kremnici. Dokumenty, čo sa zaoberali problematikou žien z nášho okolia v rokoch našej prvej republiky.

V pozadí hrá Vintage 20s Jazz Music.

EMA

(hudba-postupné zoslabovanie)

„Táto práca žien nie je prácou proti mužom, ale je spolupracou a uplatňovaním viery v lepšiu budúcnosť sveta.“- Magdaléna Iranová

V tejto epizóde nášho podcastu sa pozrieme na život žien, fungovanie ženského spolku Živena i na názory spoločnosti na rolu ženy v našom okolí regiónu v prvej Československej republike. Čerpali sme najmä zo štátneho archívu v Banskej Bystrici pracovisko Archív Kremnica.

(zosilnenie a následne zoslabenie hudby)

Rozsiahly počet názorov či už na feminizmus ako taký, alebo na dievčatá, ženy, manželky i matky sa dozvedáme najčastejšie z vtedajších printových médií- teda novín. Ohľadom problematiky zamestnanosti mladých dievčat po ukončení štúdia, sa v novinách "Horský náš kraj" zaoberal článok "Čo s dievčatami?"

NATALY

Dnes nestačí vychovať z dievčaťa manželku, od dnešných dievčat sa očakáva omnoho viac. Dnešná žena má zarábať, aby pomohla vyriešiť finančnú otázku pri založení mladej domácnosti, má vedieť variť, šiť, gazdovať.

EMA

Pokračovanie článku nám dáva odpoveď na ženské najideálnejšie zamestnanie.

NATALY

Poznám kremnické pomery a myslím, že by sa také dievčatá uplatnili ako súkromné ošetrovatelky tunajšej nemocnice, v kancelárskej práci, ako stále opatrovatelky čož je i v iných mestách, boli by potrebné aj dievčatá vyučené manikúre a pedikúre a chýbajú tu taktiež i príležitostné kuchárky z povolania.

(zosilnenie a následne zoslabenie hudby)

Nerobili sa rozdiely v žene slobodnej či vydatej. Tu by som rada poukázala na vtedajšiu zdrvujúcu štatistiku, ktorá, podotýkam, sa objavila na titulnej strane novín a hovorí o 15.600 vydatých ženách, ktoré mali dokopy iba 750 detí. Na tomto mieste sa stretávame s komentármi ako Herodeský zločin alebo strašný nepomer. Je vidieť, že takáto situácia sa dala doslova pomenovať slovom škandál. Na základe štatistík a nového konania žien začali mnohí muži pochybovať o psychike ženského pokolenia. To sa zase dozvedáme z článku Ženy jaké som poznal po stránke psychologickéj.

(zosilnenie a následne zoslabenie hudby)

Už mnohokrát spomínaná Hana Gregorová sa taktiež objavila vo vtedajších novinách a to v úryvku, ktorý obsahoval informácie o jej strávenom lete na návšteve kremnického okolia-Skalky. Vraj bola spisovateľka Gregorová taká láskavá, že v jeden pondelkový večer prehovorila v aule na tému Žena v československej literatúre.

EMA

V novinách sa dokonca objavilo akési skvelé riešenie na tému ľahšie pranie alebo už nie taká ustatá a mrzutá.

NATALY

Otecko sa už nebojí prania.

EMA

Čo následne pokračovalo.

NATALY

Veď vie, že ho doma očakávajú aj v deň prania vlúdne tváre a dobrý obed, lebo maminka berie teraz na pranie Radion.

EMA

No tak čo myslíte... Bál sa ešte stále otecko prania?

(zosilnenie a následne zoslabenie hudby)

Lenže čo sa potom stalo, ak žena nespĺnila svoju povinnosť matky? Alebo čo v prípade potratu? V novinách zaznela jasná odpoveď.

NATALY

Raz tu, raz tam pôrodnú asistentku uväznia. Taký istý osud by čakal aj na ženu, na ktorej sa umelý potrat previedlo.

EMA

Napokon by som rada upozorniť na tentokrát inzerát, v novinách, ktorý sa pýšil nadpisom „Dve veselé blondýnky“ a textom rady by si korešpondovali s dvomi pánmi, s ktorými by sa neskoršie chceli zoznámiť. Ako by ste vy pochopili takýto inzerát...

(zosilnenie a následne zoslabenie hudby)

NATALY

Bolo pre nás veľmi zaujímavé sa pozrieť na vtedajšie trestné listiny a dôvody ich vystavenia. Rady by sme podotkli, že trestné listiny predložené ženám mali farbu ružovú, muži mali klasickú farbu papiera.

Ženský spolok Živena aktívne fungoval aj v našom regióne. Zo zápiskov máme stručný prehľad ako ich stretnutia prebiehali. Stretávali sa pravidelne, každý utorok, zapisovateľka uviedla, kto bol prítomný a následne sa riešili rôzne témy, ako napríklad postavenie novej súkromnej školy v Kremnici, zúčastnenie sa kurzu šitia alebo aj bežné účty odboru Živena vystavené mincovňou. Taktiež sa stretávame s listinou, na ktorej slová hovoria o malom zasupení počtu žien z

EMA

Mysleli sme, že sestry Češky zpoznajú kultúrnu činnosť spolku samé sa prihlásia, ale väčšinu v našom spolku nenachádzame.

NATALY

Taktiež sa stretávame s článkom v novinách, ktorý túto ženskú činnosť referuje.

EMA

Krúžok mladých dievčat pri spolku slovenských žien Živena v Kremnici prejavuje živú činnosť. Každý týždeň v utorok je usporiadaný večierok, ktorý si samy dievčatá vyplňajú prednáškami, divadelnými vystúpeniami, spoločenskými hrami. 21. Tohto mesiaca zahrali predstavenie „Kráska z kancelárie“ a odniesli si veľký úspech.

(zosilnenie a následne zoslabenie hudby)

Každé činy nech už boli dobré bo zlé, mali svoju rolu v histórii. Prvá Československá republika nám naozaj priniesla veľké víťazstvá. Dala ženám

priestor viac sa angažovať, a vďaka
tom sa teraz môžeme obzrieť do našich
dejín a vidieť nezávislé ženy, ktorým
ďakujeme za ich činy, pretože
ovplyvnili našu súčasnosť. Avšak pádom
sa táto republika nevyhla, preto je
dôležité sa z histórie poučiť, aby sme
už podobné chyby nemuseli opakovať.
Ako nám vždy pripomína naša pani
profesorka.

NATALY

Kto sa nepoučí z dejín, nech ich
prežije on sám.

(zosilnenie a následne zoslabenie hudby)

Záver

Táto práca nám priniesla veľmi zaujímavú skúsenosť, či už sa jedná o prácu s technickými programami, ktoré sme nemali predtým možnosť vyskúšať, alebo aj o získavanie vedomostí z oblasti, do ktorej sme doteraz nikdy tak zblízka nenahliadli. Prekvapilo nás, ako málo sme vedeli o známych ženách v našej prvej republike, napriek tomu, že naozaj zarezonovali vo vtedajšej spoločnosti.

Keďže sa nám zapáčila tvorba podcastov, rady by sme s podobnými projektami pokračovali aj do budúcnosti. Chceli by sme si zabezpečiť lepšiu techniku, aby sme sa dokázali aj v tejto stránke posunúť na vyššiu úroveň. Nebránili by sme sa, ani myšlienke zapracovať na tejto téme viac dopodrobna, pretože je ešte mnoho informácií, ktoré by sme radi poslucháčom sprostredkovali. Plánujeme podcast zverejniť na školskom cloude, a popri prípade po zlepšení jeho technickej kvality ho zdieľať aj širšej verejnosti. Popracovať by sme chceli aj na prvkoch, ktorým sme sa už pri tejto práci menej venovali (grafický dizajn, zvučka).

Pokladáme za dôležité, aby sme sa ako spoločnosť nevyhýbali problematike feminizmu, ženských práv. Uvedomujeme si, že rodová rovnosť je ešte stále otázka, ktorá sa nedočkala spravodlivého riešenia. Preto, aj podľa nášho názoru, tento podcast môže pomôcť otvoreniu diskusie na spomínanú tému. Pomocou pohľadu na žien z 1. Československej republiky, ktoré sa nebáli vytýčať z davu a bojovať za svoju pravdu sa aj my môžeme inšpirovať k aktivite. Ženy dnes sú totiž mnohokrát skutočne s mužmi rovné iba na papieri. Stereotypy o žene v domácnosti sa z nášho sveta nevytrátili. Stačí jeden príklad za všetky: ak muž ostane na materskej dovolenke je často spoločnosťou odsudzovaný a vnímaný ako slaboch. Je ale na tom naozaj niečo neprirodzené?



Obrázok 4 12 cruel anti-suffragette cartoons



Obrázok 5 Ilustratívne foto Shutterstock

Zdroje textov

- Akopisat.sk.: Píšeme scenár, link: <https://www.akopisat.sk/hostovske-clanky/piseme-scenar> zobrazený dňa: 04.02. 2023
- Aspekt: O Aspekte-ZZŠ Aspekt, link: <http://www.aspekt.sk/content/zzz-aspekt>, zobrazené dňa: 22.02.2023,
- Burianová, Miroslava: První republika a móda: Zrození moderní ženy, link: <https://www.marianne.cz/moda/prvni-republika-moda-zrozeni-moderni-zeny> zobrazené dňa 05.03, 2023
- Cviková, Jana, Juráňová, Jana: Hana Gregorová-Slovenka pri knihe, link: <http://www.aspekt.sk/content/knizna-edicia/hana-gregorova-slovenka-pri-knihe>, zobrazené dňa 03.04.2023,
- Cviková, Jana: Prvá Feministka link: <http://prvezeny.sk/gregorova-2/> zobrazené dňa: 10.03.2023
- Čo s dievčatami? in Horský náš kraj, Štátny Archív v Banskej Štiavnici pracovisko Archív Kremnica, Fond: Obvodný notársky úrad Kopernica 1920-30
- Dobrovoľné sestry in Horský náš kraj, Štátny Archív v Banskej Štiavnici pracovisko Archív Kremnica, Fond: Obvodný notársky úrad Kopernica 1920-30
- Doprajme vzdelanie ženskej mládeži in Horský náš kraj, Štátny Archív v Banskej Štiavnici pracovisko Archív Kremnica, Fond: Obvodný notársky úrad Kopernica 1920-30
- Ešte jedna štatistika, ktorá žaluje in Horský náš kraj, Štátny Archív v Banskej Štiavnici pracovisko Archív Kremnica, Fond: Obvodný notársky úrad Kopernica 1920-30,
- Gladis, Marián: Emancipačné úsilie slovenských žien na začiatku 20. storočia prostredníctvom ženských časopisov, link: <https://www.researchgate.net/publication/367255264> Emancipacne usilie slovenskych zien na zaciatku 20 storocia prostrednictvom zenskyh casopisov zobrazené dňa: 19.02.2023
- Gladiš, Marián Emancipačné úsilie slovenských žien na začiatku 20 storočia prostredníctvom ženských časopisov, dostupné na: <https://www.researchgate.net/publication/367255264> Emancipacne usilie slovenskych

[zien na zaciatku 20 storocia prostrednictvom zenskyh casopisov](#), zobrazené dňa 30.3.2023

- Hajdučeková, Ivica: Časopis ŽIVENA v rokoch 1919 – 1928 (Antológia), link: <https://unibook.upjs.sk/img/cms/2019/FF/casopis-zivena-v-rokoch-1919-1928.pdf>

zobrazené dňa: 22.03.2023

- Hajdúchová, Andrea: Ženy ujdú od detí a národ utrpí, strašili noviny. Pripomíname si sté výročie volebného práva pre ženy, link: <https://dennikn.sk/blog/1768261/zeny-uidu-od-deti-a-narod-utrpi-strasili-noviny-pripominame-si-ste-vyrocie-volebneho-prava-pre-zeny/> zobrazené dňa: 08:03.2023

- Heribanová, Alena: Živena, spolok slovenských žien, link: <https://zivena.net/o-nas/>, zobrazené dňa: 29.03.2023,

- Holý, Karol: Ženská emancipácia, link: <https://www.forumhistoriae.sk/sk/e-kniha/zenska-emancipacia-diskurz-slovenskeho-narodneho-hnutia-na-prelome-19-20-storocia> zobrazené dňa: 07.04.2023

- Jancura, Vladimír: Prvá slovenská feministka sa trápila v manželstve, link: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/169582-prva-slovenska-feministka-sa-trapila-v-Manzelstve/> zobrazené dňa: 12.03.2023

- Králiková, Katarína: Spisovateľka Hana Gregorová Lilgová sa vydala, aby bola slobodná , link: <https://katarinakralikova.sk/spisovatelka-hana-gregorova-lilgova-sa-vydala-aby-bola-slobodna/> zobrazené dňa: 19.03.2023

- Kremnická čierna štatistika porodov in Horský náš kraj, Štátny Archív v Banskej Štiavnici pracovisko Archív Kremnica, Fond: Obvodný notársky úrad Kopernica 1920-30

- Krúžok mladých dievčat in Horský náš kraj, Štátny Archív v Banskej Štiavnici pracovisko Archív Kremnica, Fond: Obvodný notársky úrad Kopernica 1920-30

- Kučová, Michaela: Anketa: Odkiaľ vyrastá slovenský feminizmus, link: <https://kapital-noviny.sk/anketa-odkial-vyrasta-slovensky-feminizmus/> zobrazené dňa: 13.04.2023

- Leksa, Vladimír: Jej spolužiačky sa promócií nedožili. Pred sto rokmi začala ordinovať prvá slovenská lekárka, link: <https://dennikn.sk/1752737/jej-spoluziacky-sa-promocii-nedozili-pred-sto-rokmi-zacala-ordinovat-prva-slovenska-lekarka/?ref=list> zobrazené dňa: 23.03.2023,

- Maďarová, Zuzana: Feminizmus. Vysvetlenie, čo je feminizmus, link: <https://www.zenyvmeste.sk/feminizmus> zobrazené dňa: 12.04.2023

- Maďarová, Zuzana: Feminizmus do vrecka, link: <https://prezi.com/btxpimpilkoa/feminizmus-do-vrecka/> zobrazené dňa 12.03.2023
- Malý oznamovateľ in Horský náš kraj, Štátny Archív v Banskej Štiavnici pracovisko Archív Kremnica, Fond: Obvodný notársky úrad Kopernica 1920-30,
- Matka in Horský náš kraj, Štátny Archív v Banskej Štiavnici pracovisko Archív Kremnica, Fond: Obvodný notársky úrad Kopernica 1920-30
- Mažáriová, Katarína: Svetozár Hurban Vajanský /vedecká konferencia/, link: <https://www.snk.sk/sk/informacie-pre/podujatia-a-konferencie/podujatia-2016/svetozar-hurban-vajansky-vedecka-konferencia.html> zobrazené dňa: 30.04.2023
- Mirvajová, Viktória: Oslavujeme sté výročie založenia Československa. Kto boli prvorepublikové feministky a za čo im môžeme byť vďačné? link: <https://aprilmagazin.curaprox.com/oslavujeme-ste-vyrocie-zalozenia-ceskoslovenska/> zobrazené dňa: 08.04.2023
- Mirvajová, Viktória: Oslavujeme sté výročie založenia Československa. Kto boli prvorepublikové feministky a za čo im môžeme byť vďačné? link: <https://aprilmagazin.curaprox.com/oslavujeme-ste-vyrocie-zalozenia-ceskoslovenska/> zobrazené dňa: 12.04.2023
- Moravčík, Roman: Najväčší štátnik (v sukni), úsvit feminizmu, link: <https://hnonline.sk/prakticke-hn/215790-najvacsi-statnik-v-sukni-usvit-feminizmu> zobrazené dňa 22.03.2023
- Mudroň, Pavel , link: DENNICA OBRÁZKOVÝ ČASOPIS ŽENSKÝ A RODINNÝ S PRÍLOHOU RODINA VENOVANOU SLOVENSKEJ DOMÁCNOSTI https://digicontent.snk.sk/content/journals/Dennica/1914/17A00034132_003.pdf zobrazené dňa: 02.02.2023
- Németh, Jana, Močková, Jana: Kedy žena prvýkrát ukázala kolená link: <https://kultura.sme.sk/c/6439323/kedy-zena-prvykrat-ukazala-kolena.html> zobrazené dňa: 02.02.2023
- Poučenie-Obecný úrad obec Kopernica, Štátny Archív v Banskej Štiavnici pracovisko Archív Kremnica, Fond: Obvodný notársky úrad Kopernica 1920-30
- Radion pere sám in Horský náš kraj, Štátny Archív v Banskej Štiavnici pracovisko Archív Kremnica, Fond: Obvodný notársky úrad Kopernica 1920-30

- SCENAR.cz: Jak napsat scénář: LITERÁRNÍ FILMOVÝ, link: <http://www.scenar.cz/4-formatovani-scenare.html> zobrazené dňa 01.05.2023
- Segišňová, Lenka: Láľa, spisovateľky spolu idú, link: <https://dennikn.sk/blog/2631448/lala-spisovatelky-spolu-idu/> zobrazené dňa: 23.02.2023
- Šátková, Eva: Prvá slovenská feministka Hana Gregorová: Pred Tajovského ženou si odpľúvali národovci, link: <https://www.zenyvmeste.sk/prva-slovenska-feministka-hana-gregorova--pred-tajovskeho-zenou--si-odpluvali-narodovci> zobrazené dňa: 12.04.2023
- TASR: Priekopníčka feminizmu Vilma Glücklichová sa narodila pred 150 rokmi,, link: <https://www.teraz.sk/magazin/vilma-glucklichova-bojovnicka-za-ro/652505-clanok.html> zobrazené dňa: 11.02.2023
- TASR: V múzeu Slovenskej národnej knižnice predstavili osobnosť Vajanského, link: <https://www.dobrenoviny.sk/c/82764/v-muzeu-slovenskej-narodnej-kniznice-predstavili-osobnost-vajanskeho> zobrazené dňa: 18.04.2023
- Trestný list 54/30 in Súd okresný sborovy porotný v Kremnici, Správny úrad jako policajný v Kremnici, Štátny Archív v Banskej Štiavnici pracovisko Archív Kremnica, Fond: Obvodný notársky úrad Kopernica 1920-30
- Trestný list č. 170/28 in Súd okresný sborovy porotný v Kremnici, Správny úrad jako policajný v Kremnici, Štátny Archív v Banskej Štiavnici pracovisko Archív Kremnica, Fond: Obvodný notársky úrad Kopernica 1920-30
- Trestný list č.544/29 in Súd okresný sborovy porotný vo Zvolene, Správny úrad jako policajný vo Zvolene, Štátny Archív v Banskej Štiavnici pracovisko Archív Kremnica, Fond: Obvodný notársky úrad Kopernica 1920-30
- Trestný listč. 54/29, Autor: Súd okresný sborovy porotný v Kremnici, Správny úrad jako policajný v Kremnici, Štátny Archív v Banskej Štiavnici pracovisko Archív Kremnica, Fond: Obvodný notársky úrad Kopernica 1920-30
- Věda 24: Kdy získaly ženy volební právo? link: <https://www.facebook.com/vedaCT24/posts/1972104916136188/> zobrazené dňa: 11.02.2023
- Zlatý fond denníka SME 2016: Svetozár Hurban Vajanský: Korešpondencia Svetozára Hurbana Vajanského II, link: https://zlatyfond.sme.sk/dielo/1902/Vajansky_Korespondencia-Svetozara-Hurbana-Vajanskeho-II/bibliografia zobrazené dňa: 09.03. 2023

- Ženy, jaké som poznal po stránke psychologickej in Horský náš kraj, Štátny Archív v Banskej Štiavnici pracovisko Archív Kremnica, Fond: Obvodný notársky úrad Kopernica 1920-30

Zdroje obrázkov

- Audition: Co je to podcast a proč podcasty tvořit?, link: <https://audition.fm/co-je-to-podcast-a-proc-podcasty-tvorit/>
- Dunston: Chcem voliť, ale- Moja žena mi to nedovolí // Veľká Británia, okolo 1909 // pohľadnica proti sufražetom, link: https://www.reddit.com/r/PropagandaPosters/comments/jkub5q/i_want_to_vote_but_my_wife_wont_let_me_uk_c1909/
- Shutterstock: Pandemie vede k překvapivým změnám v rodinách: Muži se víc zapojují v domácnosti, link: https://zena.aktualne.cz/rodina/muzi-se-kvuli-pandemii-zapouji-vic-v-domacnostech/r~253e4ec8151a11ebb115ac1f6b220ee8/?fbclid=IwAR2EgeOjrNu_uo5pPh5H_8WQnMXrXj-DM2EtRZPyrfrFa5eJobSDRxtIOu
- Vilímek, Jozef Rich.:Humoristické listy č.1 roč.69 v Praze K 2.-, link: https://livebid.cz/auction/Blatna_2eA/detail/507
- Wikimedia: Slovenská feministka vyzývala ženy, aby boli verejne aktívne, link: <https://aprilmagazin.curaprox.com/oslavujeme-ste-vyrocie-zalozenia-ceskoslovenska/>

Zdroje hudby

- 20s & 20s Music: Roaring 20s Music and Songs Playlist (Vintage 20s Jazz Music), Autor: LewisLuong Relaxation Cafe, zobrazené dňa: 20.04.2023, link: <https://www.youtube.com/watch?v=gTevoUhDeoM>